The Clean Paper

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

Pienet lapset eivät ole ensin vain itsekkäitä: heidän nopeat valintansa olivat prososiaalisempia kuin hitaat

Tutkimuksessa 537 italialaista 3–10-vuotiasta lasta teki sosiaalisia valintoja joko aikapaineessa tai viiveen jälkeen. Nuorimpien lasten nopeat vastaukset olivat yhteistyöhaluisempia ja rehellisempiä, ja he hyväksyivät pieniä tarjouksia herkemmin kuin hitaassa tilanteessa. Iän myötä tämä intuitiivinen prososiaalisuus ei kadonnut — sen sijaan harkittu prososiaalisuus vahvistui ja saavutti sen. Huolellinen tulkinta: tutkimus ei todista, että lapset olisivat kaikkialla luonnostaan hyviä. Se osoittaa yhdessä pohjoisitalialaisessa otoksessa ja laboratoriopelien joukossa, että varhaiset prososiaaliset impulssit voivat pysyä vakaina samalla kun harkittu prososiaalinen päättely vahvistuu.

Written by Cinzia Vaglio · Cross-checked by Lucio Vaglio · Edited by Michele Renda · Figures by Nova Vela · AI-assisted, human-reviewed

Paper: *Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood*, Francesco Margoni, Francesco Nava, Chiara Sotis, Matthew R. Levy, Valerio Capraro and Elena Nava, Nature Human Behaviour (2026) · DOI: 10.1038/s41562-026-02487-4

Hidas tie hyvään toimintaan

Jos kolmivuotias pakotetaan päättämään nopeasti, jakaako hän, tekeekö yhteistyötä tai puhuuko totta, mitä odottaisit tapahtuvan?

Helppo tarina sanoo, että impulssi on itsekäs ja harkinta moraalista. Lapsi kahmaisee karkin; vanhempi ja pohdiskelevampi lapsi oppii hillitsemään itseään. Tämä tutkimus mutkistaa tarinaa. Suuressa italialaista puhuvien lasten otoksessa nuorimmat lapset olivat prososiaalisempia vastatessaan nopeasti kuin silloin, kun heidän piti odottaa. Vanhemmat lapset eivät muuttuneet intuition varassa vähemmän prososiaalisiksi. Muutos tapahtui hitaalla puolella: harkittu prososiaalisuus kasvoi iän myötä, kunnes se saavutti nopean prososiaalisuuden tason.

Tämä on tuloksen tärkeä muoto. Se ei tarkoita ”lapset syntyvät hyviksi”. Se ei myöskään tarkoita ”ajattelu tekee lapsista itsekkäitä”. Kyse on kehityksellisestä väitteestä: varhaiset prososiaaliset reaktiot näkyivät nopeissa valinnoissa ja pysyivät suunnilleen vakaina, kun taas viiveen jälkeen tehdyt prososiaaliset valinnat vahvistuivat lapsuuden aikana.

Mitä tutkijat tekivät

Ryhmä testasi Milanossa Italiassa **537 lasta**, jotka olivat **3–10-vuotiaita**. Kukin lapsi satunnaistettiin yhteen kahdesta päätöksentekotavasta:

- **Aikapaine:** vastaa 10 sekunnin kuluessa.
- **Aikaviive:** odota vähintään 10 sekuntia ennen vastaamista.

Sen jälkeen jokainen lapsi teki joukon lapsille sovitettuja sosiaalisen päätöksenteon tehtäviä, joissa käytettiin karkkeja, kuvitteellisia kumppaneita ja yksinkertaisia moraalisia tilanteita. Yhteensä kukin lapsi teki **19 päätöstä**.

Tehtävät kattoivat useita sosiaalisen käyttäytymisen muotoja:

- **Public Goods Game**, jossa lapset päättivät kuinka monta karkkia he laittavat yhteiseen pottiin, joka kaksinkertaistettiin ja jaettiin.
- **Dictator Game**, jossa he päättivät kuinka monta karkkia antavat toiselle lapselle.
- **Ultimatum Game**, jossa he hyväksyivät tai hylkäsivät tarjouksia, joissa karkit jaettiin epätasaisesti.
- **Deception Game**, jossa valehtelu antoi lapselle enemmän karkkeja ja kumppanille vähemmän.
- Kaksi lapsille sovitettua **moraalidilemmaa**, joissa yhden lapsen vahingoittaminen saattoi pelastaa viisi muuta.

Tutkijat eivät käsitelleet näitä viitenä erillisenä pelinä. Faktorianalyysillä he kysyivät, ryhmittyivätkö valinnat laajemmiksi ominaisuuksiksi. Esiin nousi kolme tekijää:

- **Prososiaalisuus:** yhteistyö, antaminen, rehellisyys ja halu välttää toisen pelaajan saaman hyödyn heikentämistä kertaluonteisissa tilanteissa.
- **Sosiaalinen optimismi:** usko siihen, että muut lapset tekevät yhteistyötä.
- **Myöntyvyys:** yleinen halukkuus hyväksyä tarjouksia, myös epäreiluja.

Tämä on tärkeää, koska otsikkotulos ei koske vain yhtä karkkien jakamistehtävää. Se koskee useiden päätösten läpi näkyvää kuviota.

> **Mitä "intuitio" ja "harkinta" tässä tarkoittavat**
>
> ”Intuitio” ei tässä tutkimuksessa tarkoita mystistä sisäistä moraaliaistia. Sillä tarkoitetaan aikapaineessa tehtyä valintaa: lapsen oli vastattava 10 sekunnin kuluessa.
> ”Harkinta” tarkoittaa päinvastaista koeasetelmaa: lapsen piti odottaa vähintään 10 sekuntia ennen vastaamista.
> Tällaista manipulointia käytetään usein kahden prosessin tutkimuksessa, mutta se on silti vain sijaismittari. Nopea vastaus ei ole puhdasta vaistoa eikä viivästetty vastaus puhdasta järkeä. Tutkimuksen väite on siksi rajatumpi ja selkeämpi: näissä aikapaineen ja aikaviiveen olosuhteissa prososiaalinen käyttäytyminen kehittyi eri tavoin.

Mitä he löysivät

Päätulos on risteys siinä, miten nopeat ja hitaat prososiaaliset valinnat kehittyvät.

3-vuotiaana nopeassa tilanteessa olleet lapset saivat prososiaalisuustekijällä korkeammat pisteet kuin hitaassa tilanteessa olleet lapset. Raportoitu vaikutus oli **beta = 0.66**, ja **95%:n luottamusväli 0.35–0.97** (opas). Tavallisin sanoin: nuorimpien lasten joukossa nopean valinnan ehto liittyi prososiaalisempaan käyttäytymiseen.

Tämä nopea prososiaalisuus **ei** osoittanut selvää näyttöä lisääntymisestä tai vähenemisestä iän myötä. Tutkijat eivät raportoi vahvaa näyttöä intuition varassa tehdyn prososiaalisuuden ikätrendistä.

Hidas ehto käyttäytyi toisin. **Harkittu prososiaalisuus lisääntyi iän myötä** (β **= 0.09**, 95%:n luottamusväli 0.04–0.13). Lasten vanhetessa nopeiden ja hitaiden valintojen välinen ero kaventui. **9–10-vuotiaana** tutkimuksessa ei enää löytynyt merkitsevää eroa päätöksentekotapojen välillä.

Kaksi muuta tekijää käyttäytyivät eri tavalla:

- **Sosiaalinen optimismi** ei osoittanut näyttöä vaihtelusta iän tai päätöksentekotavan mukaan.
- **Myöntyvyys** väheni iän myötä, etenkin aikaviiveessä: vanhemmat lapset olivat yleisesti vähemmän halukkaita hyväksymään muiden tarjouksia.

Tehtäväkohtaiset tulokset tuovat kuvaan sävyjä. Nopea ehto liittyi nuorimmilla lapsilla suurempaan yhteistyöhön Public Goods Gamessa ja suurempaan rehellisyyteen Deception Gamessa. Se ei selvästi tehnyt nuorista lapsista altruistisempia Dictator Gamessa. Tutkimus ei siis sano ”intuitio vahvistaa

jokaista prososiaalisen käyttäytymisen muotoa”. Se sanoo, että useista tehtävistä rakennettu laaja prososiaalisuustekijä oli varhaislapsuudessa aikapaineessa korkeampi, samalla kun harkittu prososiaalisuus vahvistui iän myötä.

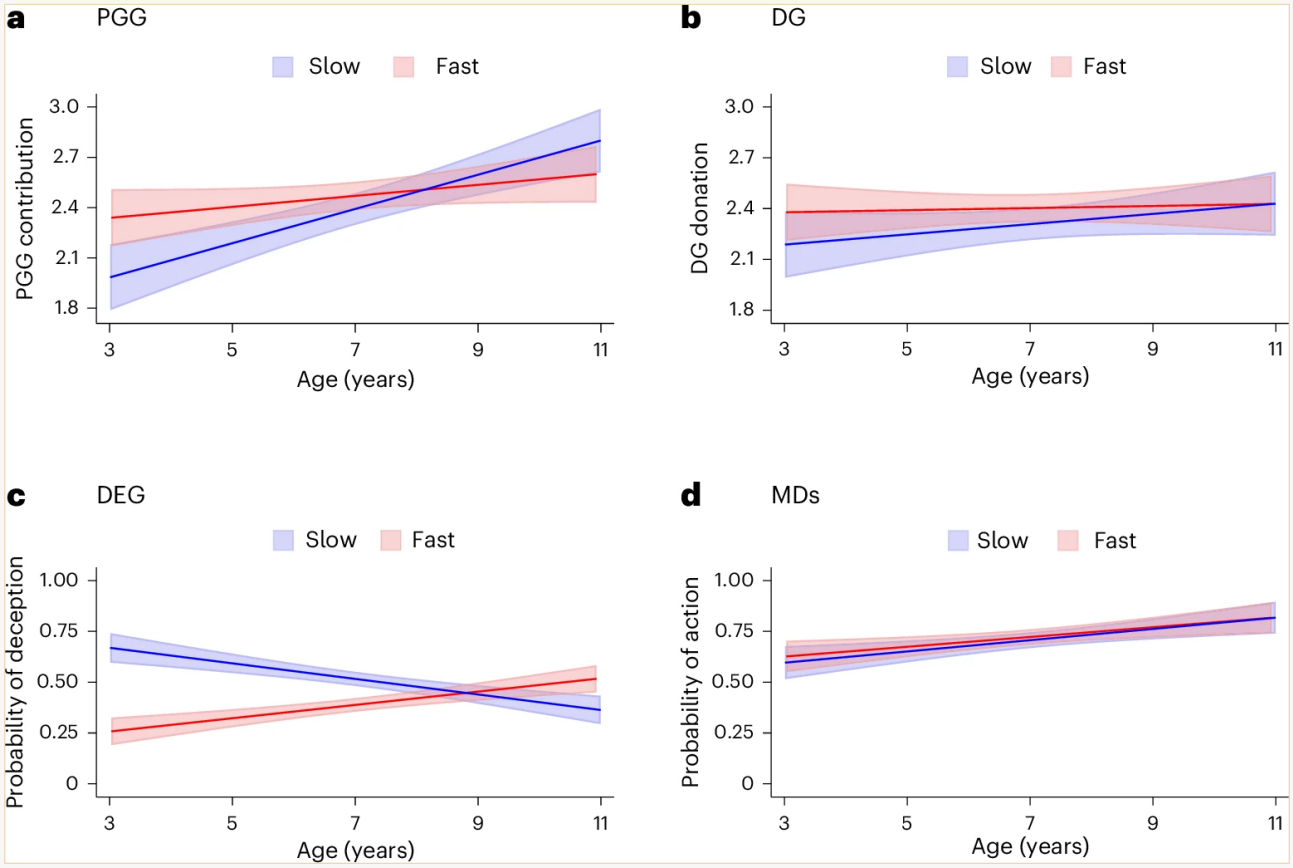

Lähdeartikkelin kuva 3 erittelee tuloksen tehtävittäin. PGG tarkoittaa Public Goods Gamea, yhteistyötehtävää jossa lapset antavat karkkeja yhteiseen pottiin. DG tarkoittaa Dictator Gamea eli antamistehtävää. DEG tarkoittaa Deception Gamea, jossa rehellisyys kilpailee lapselle paremman hyödyn kanssa. MDs tarkoittaa Moral Dilemmas -tehtäviä, joissa lapsi päättää voidaanko yhtä henkilöä vahingoittaa viiden pelastamiseksi. Kukin paneeli näyttää, miten käyttäytyminen muuttui iän mukana, kun päätöksentekotapa oli vakioitu. Viivat ovat tavallisen pienimmän neliösumman menetelmän ennustearvoja; varjostetut alueet ovat osallistujan mukaan klusteroituja 95% luottamusvälejä. Yleislukijan kannalta pääasia on vaihtelu: laaja prososiaalisuustulos rakentuu useista peleistä, eivätkä tehtäväkohtaiset käyrät ole kaikki samanlaisia.

Margoni et al. / Nature Human Behaviour CC BY 4.0

Tulos ei ole iskulause

Kaksi iskulausetta houkuttelee, ja molemmat ovat liian yksinkertaisia.

Ensimmäinen: **lapset ovat luonnostaan hyviä**. Tutkimus ei todista sitä. Otos koostui Pohjois-Italiassa asuvista italialaista puhuvista lapsista, jotka rekrytoitiin keskituloista väestöä palvelevien koulujen ja päiväkotien kautta. Tutkijat varoittavat nimenomaisesti tekemästä laajoja kulttuurisia yleistyksiä.

Toinen: **ajatteleminen tekee ihmisistä itsekkäitä**. Tutkimus ei osoita sitäkään. Vanhemmilla lapsilla hitaat prososiaaliset valinnat vahvistuivat. Kehitystarina ei ole putoaminen viattomuudesta. Se muistuttaa enemmän siirtymää: se, mikä näkyy varhain nopeissa valinnoissa, tulee vähitellen myös harkitsevan päätöksenteon ulottuville.

Juuri tämä ero on olennainen. Tutkimus ei kysy, ovatko lapset hyviä vai pahoja. Se kysyy, miten erilaiset valintatavat — nopeat ja hitaat — liittyvät prososiaaliseen käyttäytymiseen lapsen kasvaessa.

Kuinka vahvaa näyttö on?

Pääkuvion osalta näyttö on kohtuullisen vahvaa. Otos on tämänkaltaiseksi kehityspsykologiseksi kokeeksi suuri: **537 lasta**, 3–10 vuoden ikähaarukassa. Lapset satunnaistettiin nopeaan ja hitaaseen tilanteeseen. Tutkijat eivät nojanneet yhteen peliin, vaan yhdistivät useita sosiaalisia tehtäviä ja tarkistivat, säilyikö kuvio useissa robustisuustesteissä.

Tutkimus raportoi myös vähemmän näyttävät mutta tärkeät tarkistukset. Tulokset säilyivät, kun ikä ryhmiteltiin luokkiin jatkuvan muuttujan sijasta; kun nuorimmat lapset jätettiin pois; kun ymmärtämistarkistuksissa epäonnistuneet lapset otettiin mukaan; kun nopean ehdon aikarajaa noudattamattomat lapset jätettiin pois; ja kun faktorirakenne estimoitiin erikseen nuoremmille ja vanhemmille lapsille.

Rajoitukset ovat kuitenkin todellisia.

Ensinnäkään tutkimuksessa **ei ollut neutraalia ehtoa**. Lapsia joko painostettiin vastaamaan nopeasti tai pyydettiin odottamaan. Siksi tutkimus vertaa nopeita ja viivästettyjä valintoja toisiinsa, ei kumpaakaan niistä vapaaseen lähtötilanteeseen.

Toiseksi kumppanit olivat kuvitteellisia, vaikka lasten annettiin uskoa heidän olevan todellisia. Tämä on tavallista kontrolloiduissa laboratoriopeleissä, mutta ei sama asia kuin seurata lasten neuvottelua oikeiden luokkatovereiden kanssa aidossa sosiaalisessa tilanteessa.

Kolmanneksi tutkimusta **ei esirekisteröity**. Data ja materiaalit ovat saatavilla OSF:n kautta, mutta tämän tutkimuksen analyysisuunnitelmaa ei lukittu etukäteen.

Neljänneksi otos on kulttuurisesti kapea. Pohjois-Italia ei ole sama asia kuin ”lapsuus” yleensä. Prososiaalinen kehitys voi vaihdella sosiaalisten normien, koulutuksen, perheympäristön ja taloudellisen kontekstin mukaan.

Turvallinen luottamustaso on siis tämä: korkea sen suhteen, että tämä otos näissä tehtävissä ja aikarajoissa osoitti raportoidun kehityskuvion. Matalampi sen suhteen, että sama käyrä toistuisi muuttumattomana muissa kulttuureissa, tehtävissä tai todellisissa vuorovaikutustilanteissa.

Miksi tällä on merkitystä

Aikuisten moraalikeskusteluihin hiipii usein yksinkertainen malli: impulssi on eläimellinen osa ja harkinta sivistynyt osa. Kehityspsykologia tekee tästä mallista vaikeamman ylläpitää.

Tässä tutkimuksessa nuorimpien lasten nopeat valinnat eivät olleet itsekäs lähtötaso, jota järjen piti korjata. Nopea prososiaalisuus oli jo olemassa. Kehitysmuutos oli se, että hitaat ja harkitut valinnat muuttuivat iän myötä prososiaalisemmiksi.

Tästä seuraa hyödyllinen mahdollisuus. Moraalinen kehitys ei ehkä ole vain huonojen impulssien tukahduttamista. Se voi olla myös prosessi, jossa lapset oppivat tuomaan varhaiset yhteistyöhaluiset, rehelliset ja toiset huomioon ottavat reaktiot hitaampaan ja harkitumpaan päättelyyn.

Se on hillitympi ja parempi tarina kuin ”lapset ovat puhtaita”. Prososiaalisuus voi alkaa asiana, jonka lapsi tekee nopeasti, ja muuttua asiaksi, jonka hän osaa tehdä myös harkiten.

Lyhyesti

Tutkijat testasivat 537 italialaista puhuvaa 3–10-vuotiasta lasta sosiaalisen päätöksenteon tehtävissä, joissa mitattiin yhteistyötä, antamista, rehellisyyttä, epäreilujen tarjousten hyväksymistä ja moraalidilemmoja. Lapset satunnaistettiin joko vastaamaan nopeasti 10 sekunnin kuluessa tai odottamaan vähintään 10 sekuntia ennen vastaamista. Faktorianalyysi löysi kolme laajaa kuviota: prososiaalisuuden, sosiaalisen optimismin ja myöntyvyyden. Päätulos oli kehityksellinen: nuorimmilla lapsilla nopeat valinnat olivat prososiaalisempia kuin viivästetyt; nopea prososiaalisuus pysyi iän mukana suhteellisen vakaana; ja harkittu prososiaalisuus lisääntyi iän myötä, kunnes ero sulkeutui noin 9–10 vuoden iässä. Tutkimus ei todista, että lapset olisivat universaalisti tai synnynnäisesti hyviä. Se osoittaa yhdessä pohjoisitalialaisessa otoksessa ja tietyissä laboratorio-olosuhteissa, että varhaiset prososiaaliset impulssit voivat pysyä vakaina samalla kun harkitseva prososiaalinen päätöksenteko vahvistuu lapsuuden aikana.

Ei-hölynpölyä-tarkistus

Mitä tutkimus osoittaa: 537 italialaista puhuvan lapsen otoksessa aikapaine liittyi nuorimmilla lapsilla korkeampaan prososiaalisuuteen, kun taas harkittu prososiaalisuus lisääntyi iän myötä ja saavutti nopean prososiaalisuuden tason myöhäislapsuudessa.

Mikä on uskottavaa mutta todistamatta: Että varhaiset prososiaaliset intuitiot muodostavat perustan, jonka lapset myöhemmin oppivat ilmaisemaan harkinnan kautta. Kuvio sopii tähän tulkintaan, mutta tutkimusasetelma ei pysty luotettavasti erottamaan synnynnäisiä taipumuksia varhaisesta sosiaalisesta oppimisesta.

Mitä tutkimus ei osoita: Että kaikki lapset ovat luonnostaan hyviä; että ajattelu tekee lapsista it-

sekkäitä; että sama kehityskäyrä pätee eri kulttuureissa; tai että kaikki prososiaalisen käyttäytymisen muodot kulkevat samaa polkua.

Tärkeimmät rajoitukset: Ei ajallisesti neutraalia ehtoa; kuvitteelliset kumppanit; pohjoisitalialainen kouluotos; ei esirekisteröintiä; ja laboratoriopelit, jotka yksinkertaistavat todellista sosiaalista elämää.

Kuinka paljon yleislukijan kannattaa luottaa tulokseen? Melko paljon tässä tutkimuksessa raportoituun kuvioon. Kohtalaisesti laajempaan kehitykselliseen tulkintaan. Vähän mihinkään laajaan väitteeseen ihmisluonnosta.

Lähteet

Margoni et al., Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood, Nature Human Behaviour (2026)
https://doi.org/10.1038/s41562-026-02487-4

Open Science Framework repository for study data and materials
https://osf.io/xpsqe/overview